

Het spel en de knikers Frank Kalshoven

Wouter Bos: de denker versus de schatkistbewaarder (2)

In de krant van dinsdag reageert minister van Financiën Bos op mijn analyse van zijn invulling in de Miljoenennota van het begrip 'verantwoord generatiebewust beleid'. Ik noemde dat twee weken geleden 'inhoudelijk interessant en praktisch domweg gevaarlijk'. Bos riposteert: niet alles valt in modellen te vatten. Waarop ik nu terug zeg: probeer ajb eerst die modellen te begrijpen.

Economie is maar één aspect van het volle leven, dat is de kern van Bos' ongenoegen met modelbouwers en economen. Hij wijst daarom op drie beperkingen van de gangbare analyse van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn.

Eén: in die analyse wordt uitsluitend gekeken naar een beperkt welvaartsbegrip, het nationaal inkomen. Twee: minder belastingheffing leidt in die analyse tot hogere groei (en vice versa). Drie: andere aspecten van duurzaamheid (klimaat, kwaliteit van onderwijs, et cetera) blijven in de analyse buiten beschouwing.

Hij mist het punt van de houdbaarheid van de openbare financiën

Hiertegenover zet Bos: 'Gezond verstand. Niet meer en niet minder. Omdat we allemaal weten dat de werkelijkheid anders in elkaar zit.' Gezond verstand? Gewoon praktisch aan de slag? John Maynard Keynes, de Britse econoom, schreef al in 1936: 'Practical men, who believe themselves to be quite exempt from any intellectual influences, are usually the slaves of some defunct economist.' Beroep u nooit op gezond verstand, lezers, tenzij u radeloos bent.

Bos mist het punt van de analyse van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën volledig. De functie van de 'vergrijzingsommen' is het aangeven van een bijna boekhoudkundige randvoorwaarde, in een overigens door iedere politicus naar eigen goeddunken in te vullen keuzeprocess.

Geld uitgeven aan onderwijs? Zo veel Bos wil. Geld uitgeven aan klimaatbeleid? Verhoog de dijken desgewenst met zakken euromunten. Sociale cohesie? Plemp de oude wijken maar vol belastinggeld. Bos, en andere politici,

kunnen het brede welvaartsbegrip net zo invullen als ze willen, waarbij de maatregelen, overigens, natuurlijk op hun eigen merites kunnen en moeten worden beoordeeld.

Het enige wat de vergrijzingsommen doen, is daar de (inderdaad beperkende) randvoorwaarde op leggen: op lange termijn balans brengen in de uitgaven en inkomsten van de staat. Geen hypotheek doorschuiven naar volgende generaties. Dat is een eis van minimale zindelijkheid in de openbare financiën, een eis die Bos, getuige zijn begroting en zijn artikel van dinsdag, niet wenst te respecteren.

Er is geen econoom die zou durven beweren dat het overheidsbeleid goed of verstandig is als de vergrijzingsommen maar worden gerespecteerd. Het werkt andersom: als de vergrijzingsommen gebagatelliseerd worden, is het overheidsbeleid onhoudbaar en dus onverstandig.

Hiermee zijn Bos' eerste en derde kanttekening dus van tafel.

Resteert de kwestie dat, in die vergrijzingsommen, wordt uitgegaan van een (empirisch gefundeerd) negatief verband tussen belastingheffing en groei. Er zijn toch ook uitgaven, stelt Bos, die op lange termijn wél bijdragen aan economische groei, zoals uitgaven aan onderwijs?

Ja, het klopt dat er overheidsbeleid bestaat dat de economische groei bevordert, dat heeft de endogene groeitheorie ons geleerd. Daarbij gaat het overigens vooral om de kwaliteit van instituties (ei gendomsrecht bijvoorbeeld), en maar voor een deel om overheids uitgaven, te weten de zeldzame klasse van de feitelijk renderende overheidsinvesteringen. In theorie zou het Rijk daarom een begrotingsbeleid kunnen voeren zo als de gemeenten, met een onderscheid tussen consumptieve uitgaven (jaarlijks nooit meer uitgeven dan er binnenkomt) en investeringen (waarvoor geleend mag worden).

In de praktijk, echter, is dat een recept voor ellende, omdat politi-

ci dan, nóg sterker dan nu, de neiging zullen vertonen consumptieve uitgaven te bestempelen als investeringen – einde begrotingsdiscipline. Juist een minister van Financiën moet zich hier verre van houden. Die kan niets anders doen dan de kwaliteit van de overheidsuitgaven streng bewaken: bevorderen dat uitgaven worden gedaan die goed zijn voor de groei en de rechtvaardigheid; groeibemlemmerende uitgaven die weinig bijdragen aan rechtvaardigheid torpederen. Maatschappelijke kosten/baten-analyses, die overigens gebaseerd zijn op het door Bos zo geroemde brede welvaartsbegrip, kunnen hierbij helpen.

Bos eindigt zijn artikel met de woorden: 'Better roughly right than exactly wrong.' Ik leg de lat iets hoger, vooral als het gaat om vrij beschikbare economische kennis en om een minister van Financiën.

Frank Kalshoven

Reageren?
frank@frankkalshoven.nl